

ОЦІНКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ТА ЙОГО СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

К.е.н., доц. Чуприна О.О.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,

К.е.н., доц. Чуприн К.С.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Посилення впливу знань та інформації на розвиток економічних суб'єктів всіх рівнів зумовлює існування нагальної потреби в удосконаленні методики оцінки інтелектуального капіталу та його структурних елементів. Але особлива складність, неоднорідність об'єкта дослідження, відсутність матеріально-речової форми у переважної частини його елементів, висока непередбачуваність результатів відповідних інвестицій – все це значно ускладнює дослідженні у цьому напрямі.

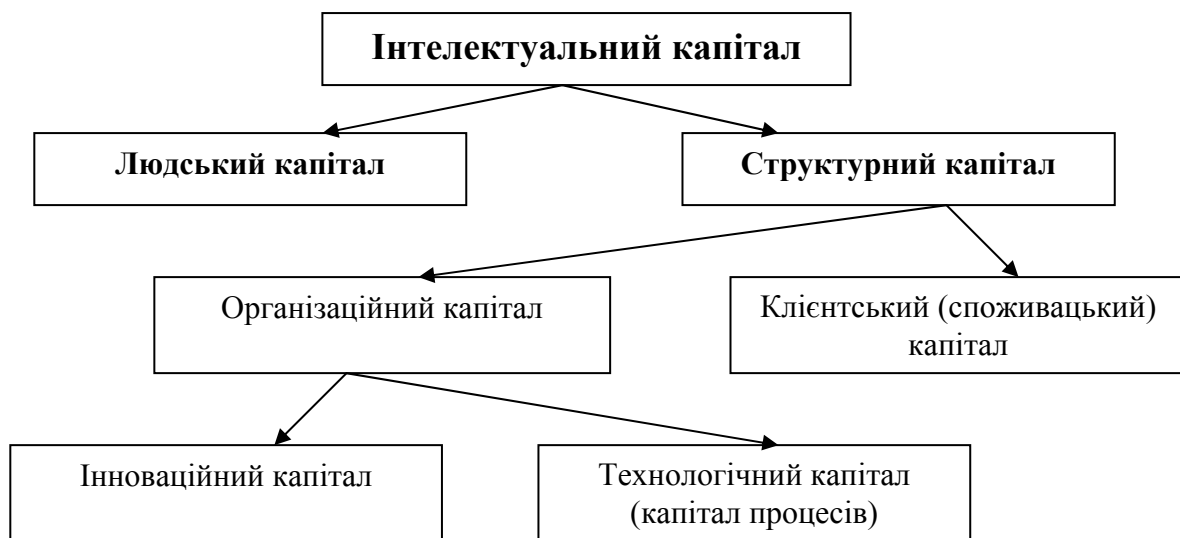
На сьогодні немає єдиного загальновизнаного підходу до визначення структури інтелектуального капіталу підприємства, різні дослідники мають власні точки зору щодо цього питання (табл. 1)

Таблиця 1 - Структурні елементи інтелектуального капіталу підприємства [1; 2]

Автор класифікації структурних елементів капіталу підприємства	Перелік структурних елементів капіталу підприємства
Л. Едвінсон	– людський капітал; – структурний капітал
К. Свейбі	– зовнішня структура; – внутрішня структура; – індивідуальна компетенція
Е. Брукінг	– ринкові активи; – людські активи; – інфраструктурні активи; – ринкова вартість
Т. Стюарт	– людський капітал; – структурний капітал; – клієнтський капітал
Р. Каплан, Д. Нортон	– клієнти; – внутрішня структура підприємства;

	<ul style="list-style-type: none"> – інноваційні та навчальні процеси; – фінанси
А. Чухно	<ul style="list-style-type: none"> – людський капітал; – технологічний капітал
О. Кедюхов	<ul style="list-style-type: none"> – персоніфікований капітал; – інфраструктурний капітал; – клієнтський капітал; – марочний капітал; – формалізована інтелектуальна власність
П. Цибульов	<ul style="list-style-type: none"> – людський капітал; – структурний капітал; – права на об'єкти інтелектуальної власності

Однією з найбільш відомих є класифікація, запропонована Л. Едвідсоном та використана у Scandia Navigator – методиці оцінки інтелектуального капіталу організації, вперше використаній великою компанією – Scandia – для аналізу власної діяльності (рис. 1).

Рисинок 1 - Структура інтелектуального капіталу, використана у Scandia Navigator [3, с. 149].

Але найбільшого розповсюдження набула класифікація, запропонована Г. Стюартом (табл. 1) [4]:

1. *Людський капітал* – складається із знань, практичних навичок, інтелектуальних та творчих здібностей, моральних цінностей

робітників підприємства, тобто об'єднує все те, що має безпосереднє відношення до людини.

2. До складу *організаційного капіталу* входять технології, НДДКР, системи управління, технічне та програмне забезпечення, організаційна структура, культура організації, ноу-хау, документи, що закріплюють права інтелектуальної власності тощо.
3. *Споживацький (клієнтський) капітал* – об'єднує систему відносин, що склалися у підприємства з контрагентами, в першу чергу з споживачами, а також, бренди, торговельні марки, імідж організації, тобто все, що дозволяє збільшувати ступінь проникнення на ринок та забезпечувати відданість споживачів.

Класифікація, запропонована К. Свейбі, тісно корелює з класифікацією Т. Стюарта. Так, зовнішня структура відповідає клієнтському капіталу, внутрішня структура – організаційному капіталу, індивідуальна компетенція персоналу – людському капіталу.

Дослідники також не мають спільної думки щодо співвідношення між інтелектуальним капіталом підприємства в цілому та його складовими елементами. Одні з них стверджують, що загальна вартість інтелектуального капіталу дорівнює сумі людського, структурного та клієнтського капіталів [5; 6]. Але переважна більшість наголошують на відсутності подібного лінійного зв'язку. З одного боку, це пояснюють тим, що різні складові інтелектуального капіталу перетинаються, перетікають з одної форми в іншу. З другого, – існуванням синергетичного ефекту від взаємодії різних структурних елементів інтелектуального капіталу, який призводить до перевищення його загальної вартості над вартістю його складових [4].

Сказане доводить, що інтелектуальний капітал є неоднорідним за своєю структурою. Визначити вартість одних складових, скажімо патентів, знаків для товарів і послуг, відносно просто. Оцінити інші, зокрема організаційну структуру, здібності та знання працівників, набагато складніше. Цим обумовлена відсутність єдиної, загально визнаної методики оцінки інтелектуального та його окремих структурних елементів. Отже, доцільно використовувати комплекс існуючих методів та індикаторів з корекцією під особливості та потреби кожного конкретного підприємства.

Література: 1. Білов, Г. О. Теоретичний аспект та класифікації інтелектуального капіталу підприємства [Електронний ресурс] / Г. О. Білов. Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2008/99-86-17.pdf>. 2.

Бояринова, К. О., Інтелектуальний капітал як інструмент інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / К. О. Бояринова, Т. М. Бацалай // Проблеми системного підходу в економіці. – 2009. – № 4. Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_4/Bacalay_409.htm. 3. Основи економічної теорії [Текст] : підручник / за заг. ред. проф. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2008. – 448 с. 4. Теория управления [Електронний ресурс] : Учебник / Под общ. ред. А. Л. Гапоненко, А. Л. Панкрухина. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – 558 с. Режим доступу : <http://uchebnik-besplatno.com/management-uchebnik/teoriya-upravleniya.html>. 5. Козырев, А. Н. Оценка стоимости нематериальных активов и интеллектуальной собственности [Текст] / А. Н. Козырев, В. Л. Макаров – М. : Интерреклама, 2003. – 352с. 6. Леонтьев, Б. Б. Цена интеллекта. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе [Текст] / Б. Б. Леонтьев. – М. : Акционер, 2002. – 200с.